rehabilitace nevinně odsouzeného obžalovaného bylo na místě, přiznati osobám jemu blízkým takové právo, neboť dokud rozsudek nenabyl právní moci, nelze nikdy ještě mluviti o »odsouzení« obžalovaného; nutno ho naopak pokládati v příčině konkretního činu za neodsouzeného, čímž pak i samočinně odpadá požadavek případné rehabilitace.

Neobstojí ani v téže spojitosti učiněný poukaz stížnosti na ustanovení §u 354 tr. ř. jakožto jakési obdoby svědčící prý pro domnělé právo ke stížnosti osob zemřelému obžalovanému blízkých; vždyť obnova trestního řízení podmíněna je předpokladem, že obžalovaný byl odsouzen pravoplatně; tu lpí na něm nepochybně již skvrna, právoplatným rozsudkem soudním vyřčená, že se skutečně dopustil trestného činu; a je tu pak zajisté na místě jistý zřetel na jeho dobré jméno a na vážnost osob jemu blízkých, pokud by se dodatečně dala prokázati jeho nevina; předpoklady tyto nemohou přijti v úvahu v souzeném případě, kde vůbec nelze a nesmí se tvrditi, že obžalovaný byl »soudně potrestán«. Právě ono výjimečné ustanovení §u 354 tr. ř., jehož se stížnost dovolává, je naopak dokladem, že ve všech ostatních případech má platnost pravidlo, že o opravném prostředku po smrti obžalovaného ani v jeho prospěch nemůže býti řeči. Stejně zřejmě vysvítá i z ustanovení §u 389 odst. třetí tr. ř., podle něhož povinnost k náhradě útrat ukládá se pouze pravoplatně odsouzenému a z nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 3. dubna 1859, čís. 52 ř. zák., podle něhož přecházejí peněžité tresty na dědice odsouzeného jen tehda, když jeho smrt nastala po právomoci rozsudku, že o neprávoplatném rozsudku je každé další jednání vyloučeno, a nelze v důsledcích toho též osobám, vyjmenovaným v §u 282 tr. ř., přiznati právo, podati opravné prostředky proti takovému rozsudku, když podle zákona nemůže o nich býti jednáno. Byla proto zmateční stížnost pozůstalé manželky soudem prvé stolice podle §u 1 čís. 1 novely k trestnímu řádu právem odmítnuta a jest její, v tomto směru vznesená stížnost nedůvodnou.

Pokud odmítnuto bylo podle téhož ustanovení prvou stolicí i její odvolání, není v zákoně předpisu, podle něhož by byla přípustna stížnost do takového odmítnutí na soud zrušovací; bylo proto v příčině té již s tohoto formálního hlediska stížnost odmítnouti jako nepřípustnou.

Čís. 2359.

Urážkami na cti mohou býti jen útoky snižující způsobem v trestním zákoně blíže vytknutým m r a v n í hodnotu postiženého v očích jeho spoluobčanů; nepříznivé posudky (kritika) o vědeckých, uměleckých a pod. úkonech jsou jen tehdy trestnými, vyplývá-li jejich urážlivá povaha z formy jich proneseni, nebo z okolností, za nichž byly proneseny.

Vydávání ve veřejný posměch má jen tehdy povahu urážky ve smyslu §u 491 tr. zák., spočívá-li v jednání, jímž jest napadený (stejně jako haněním) snižován ve vážnosti a úctě; pouhé sesměšňování nestačí, ne-

má-li této povahy; nespadá sem, odpírá-li se komu jen dosavad známými výkony neodůvodněná jakost prvotřídního umělce.

(Rozh. ze dne 28. dubna 1926, Zm I 389/25.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zmateční stížnosti obžalovaného do rozsudku zemského trestního soudu v Praze ze dne 23. března 1925, pokud jím byl stěžovatel uznán vinným přečinem proti bezpečnosti cti tiskem podle §u 491 tr. zák. a §u 1 zákona ze dne 30. května 1924, čís. 124 sb. z. a n., zrušil napadený rozsudek a sprostil obžalovaného z obžaloby.

Důvody:

Zmateční stížnost obžalovaného, opírající se o zmatky §u 281 čís. 5 a 9 a), b) tr. ř., jest odůvodněna a návrh stížnosti na zrušení rozsudků oprávněn. Zejména v otázce, zda je tu skutková povaha přečinu proti bezpečnosti cti, jest napadený odsuzující rozsudek zjevně pochyben a dospěl k němu soud prvé stolice jen vytržením jednotlivých vět ze souvislosti článku a jednostranným, krom toho po právní stránce nesprávným jich hodnocením. Závadný článek obžalovaného, uveřejněný v nepochybně seriosním odborném časopise »Volné směry«, psán jest tonem veskrze důstojným. Osoby obžalobcovy dotknuto jest se v něm jen potud, pokud toho vyžadoval zřejmý směr článku, podrobiti kritice postup zemského správního výboru při zadávání uměleckého monumentálního díla v konkretním případě a poukázati na možné škodlivé následky zadávání takových prací umělcům dosud neosvědčeným. O »kritiku« umělecké činnosti soukromého obžalobce ať již vůbec, ať v konkretním případě zřejmě nešlo a nemohlo jíti, když zadaná mu práce nebyla ještě ani dohotovena a výslovně v článku poukázáno na to, že jde o výtvarníky, kteří, jsouce v počátcích svého vývoje, nemohli dosud podati důkazu své umělecké hotovosti a povolanosti k velkým úkolům. Byť i snad bylo podnět k článku spatřovati též v rivalitě mezi různými uměleckými směry a jich zastanci, přece jen jde v podstatě o kritiku postupu zemského správního výboru při zadání umělecké práce trvalého významu, ne o kritiku uměleckých výkonů obžalobcových, a byl by měl soukromý obžalobce proto podklad pro obžalobu jen tenkráte, kdyby článku použito bývalo k osobním výpadům dotýkajícím se jeho cti měrou v XII. hlavě druhého dílu trestního zákoníku předpokládanou, což se, jak již uvedeno, nestalo. Autor článku poukazuje ovšem ve spojení se zadáním umělecké práce soukromému obžalobci na nebezpečí, že při zadávání prací takového významu umělcům, již dosud plnou svou kvalifikaci pro podobné úkoly neprokázali, budou monumentální budovy »zaplňovány pracemi nedosti kvalifikovanými«, vyslovuje v téže souvislosti ostatně samozřejmý náhled, že každá »nezralá, méněcenná práce« snižuje úroveň galerie portrétů, zdobících stavby významu monumentálního a že nepřispívá se tím »svěřují-li se úlohy, jež vyžadují umělce zralého, lidsky a umělecky hotového a vyspělého, vý-

tvarníkům, kteří jsou v počátcích svého vývoje a kteří nemohli podati důkazů své umělecké hotovosti a povolanosti k úkolům velkým, ani k rozmnožení našeho uměleckého pokladu, ani že se tím nedocílí účinku umělecky výchovného.« To vykládají si soukromý obžalobce a s ním i soud v ten rozum, že obžalovaný posuzuje činnost obžalobcovu (n. b. činnost, které sám nezná) jako činnost umělce nehotového, nezralého, jehož práce zadaná pro Pantheon Národního musea nebude kvalifikovanou a že odůvodňuje tuto svou »kritiku« tím, že obžalobce jest teprve v počátcích svého uměleckého vývoje a že dosud nějakými velkými díly vůči veřejnosti se neosvědčil a nepodal proto důkazu své umělecké pohotovosti. Soud dává na tomto podkladě projev svému přesvědčení, že účelem článku bylo zlehčiti uměleckou činnost obžalobcovu a uvésti ho tak ve veřejný posměch a tím konati vliv na rozhodnutí zemského správního výboru ohledně zadání oné práce. Jak již výše naznačeno, nemá tento uměle ustrojený výklad smyslu a účelu závadného článku věcného podkladu v článku samém, třebaže nelze zamlčeti, že by obžalovaný byl učinil dobře, chtěl-li neosobnímu účelu své stati dáti náležitý výraz, kdyby jména obžalobcova a druhé umělkyně vůbec nebyl uvedl.

Než, i kdyby se spatřovala v závadných obratech článku skutečně »kritika« umělecké činnosti obžalobcovy, nelze ani při výkladu, jehož se článku a účelu autorově dostalo v rozsudku, připustiti, že šlo o urážku na cti podle XII. hlavy tr. zák. vůbec a ve smyslu §u 491 tr. zák. (uvádění ve veřejný posměch) zvláště. Jestiť právo kritiky nezbytnou složkou veřejného života a zaručeno jest jako takové §em 117 ústavní listiny, jenž i ji omezuje jen »zákonem«. Této nezbytnosti kritiky odpovídá nezbytnost, by se jí každý, kdo veřejně vystupuje, tedy i umělec, jenž pracuje pro veřejnost, podrobil, i když snad jest nepříznivá, neblahovolná. Takováto kritika může býti pro postiženého krajně nepříjemnou, může se citelně dotýkati jeho sebehodnocení, jeho osobní ješitnosti, po případě i jeho hmotných zájmů, tím však nestává se ještě útokem na čest, právní to statek předpisy XII. hlavy tr. zák. chráněný. Mohouť býti urážkami na cti jen útoky snižující způsobem v trestním zákonu blíže vytknutým mravní hodnotu postiženého v očích jeho spoluobčanů. S touto však pouhá nepříznivá kritika veřejné působnosti jednotlivcovy nemá nic společného, ačli nestala se ve formě, v níž projevuje se mu nevážnost, opovržení. Nemůže býti každý vynikajícím ve svém oboru a i umělec průměrné, ba i podprůměrné kvality může proto požívati plnou měrou vážnosti svých spoluobčanů. S toho hlediska dlužno řešiti otázku trestnosti kritiky, což povede k důsledku, že nepříznivé posudky o vědeckých, uměleckých a pod. úkonech stanou se jen tehda trestnými, když jich urážlivá povaha vyplývá z formy jich pronesení nebo z okolností, za nichž byly proneseny (srv. § 193 něm. tr. zák. z r. 1870). I když se tedy pojímá článek tak, jak jej vykládají obžalobce a soud v napadeném rozsudku, což však, jak výše provedeno, nemá dostatečného podkladu ve znění článku — nelze připustiti, že článek vybočil z mezí nepříznivé kritice ve smyslu trestního zákona vytčených. Zejména nelze v něm shledati skutkovou podstatu přestupku §u 491 tr.

zák. uváděním ve veřejný posměch, která vzhledem ku přesně vymezeným skutkovým podstatám podle XII. hl. druhého dílu trestního zákona jediná přicházela by v úvahu a jíž jednání obviněného i rozsudkem prvé stolice bylo podřaděno. Podle nadpisu a souvislosti §u 491 tr. zák. jest nepochybno, že vydávání ve veřejný posměch má jen tehda povahu urážky podle tohoto předpisu trestního zákona, spočívalo-li v jednání, jímž byl soukromý obžalobce (stejně jako haněním) snižován ve vážnosti a úctě; pouhé sesměšňování nestačí, nemá-li vytknuté povahy (viz. rozh. víd. sb. 3716). Nelze důvodně mluviti o »sesměšňování«, natož o snižování ve vážnosti a úctě, odpovídajícím pojmu hanění, když se, jako v souzeném případě, a i to pouze podle výkladu rozsudku, odpírá určité osobě jen dosavad známými výkony neodůvodněná jakost prvotřídního umělce. Již podle toho jest odsouzení obžalovaného podle §u 491 tr. zák., i vychází-li se z výkladu, jehož se článku dostalo v rozsudku, neudržitelno, nehledě k formálním vadám, zmateční stížností právem vytýkaným, že rozsudek pro přesvědčení soudu, »že účelem článku bylo zlehčiti uměleckou činnost soukromého obžalobce a uvésti ho ve veřejný posměch«, neuvádí důvodů a že odůvodnění po stránce subjektivní předpokládaného vědomí pachatelova, že napadený je na cti uražen, pouhým poukazem na »motiv«, který vedl k uveřejnění závadného článku — patrně rivalita mezi zastanci různých směrů v umění — dlužno označiti alespoň nejasným. Podle toho, co výše uvedeno, jest rozsudek nejen z formálního důvodu §u 281 čís. 5 tr. ř., nýbrž i z hmotněprávního důvodu §u 281 čís. 9 a) tr. ř. zmatečným a neudržitelným. Bylo proto odůvodněné zmateční stížnosti vyhověti, rozsudek nalézacího soudu zrušiti v odsuzující části jako zmatečný a podle §u 288 odst. druhý čís. 3 tr. ř. uznati ihned ve věci samé, jak se stalo.

Čís. 2360.

S hlediska §u 281 čís. 4 tr. ř. stačí, že bylo při hlavním přelíčení za nepřítomnosti obžalovaného čteno písemné podání, obsahující průvodní návrhy.

Není překážky, by soud nevěřil i svědkovi nepřísežně slyšenému nebo svědectví odepřevšímu (§ 153 tr. ř.).

S hlediska zločinu §u 98 b) tr. zák. nezáleží na tom, že pachatel přímo peněz nežádá, nýbrž čeká na nabídku osoby, jíž hrozí.

(Rozh. ze dne 28. dubna 1926, Zm II 542/25.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu v Olomouci ze dne 5. května 1925, pokud jím byl stěžovatel uznán vinným zločinem veřejného násilí vydíráním ve smyslu §u 98 b) tr. zák., mimo jiné z těchto